

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 123
שבט תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

לא איסור גמור, לפחות אין לסמוך עליו אלא רק בשעת הדחק גדולה מאוד, ואין היתר בשביל טיול לסמוך על כזה דבר, להקל בדברים שפוסקי זמנינו פסקו לאסור וללכת לסמוך על עירוב סתם שאינו מוסמך.

עירוב מושקע, ובעמוד אחד נפסל כולו

בשבוע הזה יצאו שלוחי מוקד העירוב לאחד הישובים ליד טבריה, בעקבות ישיבה חרדית מירושלים ששכרה לשבת גיבוש, מתחם של ישיבת הסדר בתוך הישוב. הישיבה אמרה מראש שאינה חושבת לטלטל ביישוב כולו, אלא רק במתחם של המקום, אלא שאחד הרמ"ם שנמנה על קוראי הגליונות, עורר את הצוות שגם המתחם עצמו טעון בדיקה ותיקון כהלכה, גם זה לא ברור מאליו. ואכן הוא בדק את המקום, וראה שהישיבה עשתה היקף של עירוב לעצמה, והוא היה פסול כל כך, עד כדי שכל קוראי הגליונות כבר יכולים לדעת ולהבחין לבד, שהוא לא נעשה כהלכה (כפי שיובא לקמן).

הבודק יצא לישוב, יחד עם אברך מרשימת הנהגים המתנדבים לסייע במלאכת הקודש (שנרשם במערכת בעקבות מה שביקשנו בגליונות קודמים), וכשהגיעו לשערי הישוב, התחיל הבודק ללמד את האברך את ה"שימוש" ההלכתי הנלמד בבדיקת העירובים.

הם ראו שורה של עמודי עירוב חדשים ויפים מסביב לישוב, והחוט יושב על גביהם, אלא שאינו מתוח כ"כ. האברך הבחין בעמוד עקום, ואמר לבודק שהנה הוא מצא שהעירוב פסול. אבל הבודק אמר לו להמשיך, כי על כזו בעיה ברמה כזו אין

לומר שהעירוב פסול. אמנם החכמת שלמה (סי' ש"ב סי"א) פוסל, וכן מקובל בשם החזו"א (קריינא דאיגרתא), בכל זאת יש צד להקל בזה, ובעירוב הישובים אי אפשר לדרוש דבר כזה. כמוכן שבשביילנו זה בעיה, וצריך להימנע מלטלטל, אלא שאין סיכוי שלא תהיה בעיה זו שהעמוד עקום. וביזה הם בהכרח סומכים על המקילים. הם המשיכו לבדוק לאורך החוטים, עד שהגיעו ליד השער הראשי, ושם הבחינו בעמוד פסול ממש.

בכניסה הראשית היה חסר עמוד אחד של עירוב, ובמקום זה האחראי קשר את חוטי העירוב לעמוד עץ עגול וישן כמו שהיה לחברת החשמל, והחוטים של העירוב קשורים אליו מן הצד ממש ללא ספק. כל מי שרק מתחיל ללמוד איך עושים עירוב, יודע שלא קושרים מהצד. ואיך יתכן שקורה כזה דבר. והגרוע מכל שמדובר במקום שהשקיע למעלה ממאה עמודים כשרים וטובים, ורק עמוד אחד פסול, והוא פוסל את הכל, את כל ההשקעה, ואת כל המאמץ, וגורר בעטיו את המכשול העצום לכל בני הישוב.

אדם סתם שיבוא וינסה לראות האם יש עירוב, הוא יעבור על קטע אחד, יראה עמודים יפים וחדשים, ויאמר בטח שיש עירוב מצוין. ורק ע"י בדיקה יסודית שלא מסתפקים בבדיקת קטע אחד, אפשר לדעת אם באמת הוא עירוב מצוין, או ח"ו אין עירוב כלל!

הדבר הזה מצער מאוד, לראות מקומות שהשקיעו למען השבת, ובגלל חוסר ידיעה שצריך גם בודק ידען, נכשלים כל כך, מחמת דבר אחד קטן. ועל כל פנים אנו צריכים להבין, שלא שייך כלל לסמוך על עירוב סתם, אם לא ברור לנו שיש בודק מוסמך וידען. לא מדובר בחומרא, אלא זה עיקר הדיון!

ההרגל עושה טבע, לטוב ולמוטב

ולגופו של ענין, איך אפשר להיות כל השבת בלי לטלטל לחוץ, אבותינו ג"כ גדלו במצב כזה, בחוץ לארץ רוב המקומות בעולם אין עירוב כלל, וכולם יודעים שאסור לטלטל שום דבר מחוץ לבית. גם בארץ עד לפני עשרים שנה המשפחות הטובות ידעו שכאשר הילדים קטנים, כל זמן שאינם הולכים, לא היו יוצאים בשבת מהבית. ועד היום יש משפחות שהורגלו כך, ואפילו ביישובים אנו פוגשים

ההתקדמות הגדולה בנושא העירובים בשנים האחרונות

במלאות שלש שנים להוצאת הגליונות המיוחדים "תיקוני עירובין", המלומדים דעת ותבונה, לדעת הלכות עירובין ולקיימם, אנו חשים במהפך העצום המתרחש בס"ד בשלושת השנים האלו, החל בדיעת המושג המינימלי שצריך לברר שיש עירוב, לדעת שיש גבול ואסור לצאת ממנו, לדעת שלא כל מקום שעשו פעם עירוב הוא נשאר לעולם, לדעת שצריך פיקוח הלכתי מוסמך, לדעת לברר לפני שנוסעים לשבת, ואם כבר נסעו לומדים להישמר מלטלטל במקומות שהעירוב מפוקפק, או שהוא נסמך על קולות דחוקות.

ובנוסף לכך ההתקדמות הגדולה בלימוד ובידיעת ההלכות, שעשרות מקומות למדו בשנים האלו מסכת עירובין, או משנ"ב חלק ד' הלכות עירובין, והוסיפו לעיין ולפלפל בדברים הנוהגים למעשה.

והחלק השלישי שהשתנה, עשרות מקומות שמתקנים ומפקחים על העירובים בצורה טובה יותר ממה שהיה, ויש להם מהיכן ללמוד על צורת העשייה הנכונה, ולברר על הדינים הנוגעים למעשה בכל הלכה. מאות אנשים שאהראים על עירובים בארץ ובחו"ל, מקבלים את הגליונות ועוסקים בהם, כדי לקיים את תפקידם במלאכה הקדושה בצורה המעולה.

סגירת פתח של תעלת ניקוז

אחד מהדברים שהיו לאחרונה, בענין מה שנתכת בגליון 117 על תעלת ניקוז מי גשמים, שעברה מתחת גבול העירוב, שמצד אחד פתוחה לשטח שבתוך העירוב, ומצד שני פתוחה אל מחוץ לעירוב, ויוצא שיש מקום שהעירוב פרוץ לכרמלית שבחוץ, ועירוב שפרוץ למקום האסור, נאסר. בעקבות המאמר הגיעו למוקד שאלות נוספות, מאנשים שראו את הנידון ורצו ללמוד אותו ולדמות אותו למקרים נוספים. הרב האחראי על אותו עירוב, קיבל את הגליון, וישב לעיין בדיון יחד עם אברכי הכולל שלו, ולאחר שהסיק את מסקנותיו, הזמין את העובד שייסגור את התעלה ע"י סורג ברזל, שבין ברזל לברזל יש פחות מג' טפחים, ונידון כסתום ע"י דין לבד. בצורה כזו

סגירת פתח תעלת ניקוז בסורגים

הוא לא חסם את יציאת המים, ובכל זאת סגר את הפירצה של העירוב, בצורה מהודרת וטובה.

אילו פינו מלא שירה כים... אין אנחנו מספקים להודות לך ה' אלוקינו, על ההצלחה המיוחדת של גליונות אלו. דברים אלו אינם בכח אדם, אלא זכות הציבור הוא, שהנושא התעורר, ושהציבור מעונין לדעת, מעונין לשמוע, ומעונין לקיים. ויה"ר שתמשיך ותלווה אותנו סיעתא דשמיא, להוסיף ולהצליח בכל הדברים.

הזכות הזו מסורה גם ביד כל אדם, לקחת גליונות ולחלקם בבתי כנסת, כוללים, ובין החברים, ולשלוח אותם לאחראים על עירובים, ולזכות לעורר ולחוק אנשים נוספים בשמירת שבת כהלכתה.

עירוב ללא פיקוח מוסמך, מגיע למצב פסול ממש

בודאי יש איזה קושי לכל אדם, לגלות את המצב הקשה השורר בעירובים בכל מיני מקומות מבוקשים, במיוחד ביישובים המיועדים לנופש, ואפילו באזורי מגורים של משפחות חרדיות. מאוד קשה שאי אפשר לטלטל. גדלנו בתוך שכונות חרדיות ותיקות, במצב שהורגלנו שמתר לטלטל, ואח"כ נוסעים לישוב לשבת, או שמתחתנים ומגיעים למקום חדש, קשה לעכל שכאן אסור לטלטל. ומחמת זה יש אברכים שרוצים להקל, ושואלים אם לפי אלה שעושים ברמה הירודה זה עדיין כשר.

אנו צריכים להבין שעירוב הוא דבר כ"כ מוזנח במצב הכללי, שלכן מקום שאינו דורש שבדיקת העירוב והפיקוח יהיו ע"י בודק מומחה, העירוב יגיע למצב פסול ממש, כי מספיק שיש בעיה אחת והכל נפסל. ועוד יש להוסיף שגם אם זה

הרבה אנשים שאומרים שבשבת הם לא מטלטלים, [אלא שאינם בקיאים כ"כ שכל חפץ קטן נקרא מטלטל].

לפני שבוע התקשר אברך וסיפר שהוא מארגן מנין באיזה ישוב, והוא אירגן שם מנין לתפילות הימים הנוראים. והגיעה לבית הכנסת אשה אחת וקנה מאוד בערך בגיל תשעים, שלא ברור כמה היא יודעת לשמור מצוות, אינה יודעת אפילו לקרוא מהמחזור, והיא רק בכתה וצעקה בזמן התפילה, ובכל זאת היא הגיעה לפני כניסת יום כיפור להביא את המחזור לבית הכנסת, והורה לביתה. כי כך היא הורגלה שחלק מהסדר של יום כיפור, להביא את המחזור מבעוד יום לפני כניסת החג. רואים כמה ההרגל עושה, לטוב ולהיפך. אם מורגלים שאסור לטלטל, זה נשאר גם עד גיל תשעים, בלי לדעת מה ולמה. ואם מתרגלים שהטלטול הוא דבר המותר ללא הגבלה, קשה אח"כ להימנע במקומות שאסור לטלטל.

עלינו להתחזק ללמוד ולקיים, להתרגל שאין פסק כולל לכל המקומות והמצבים, תמיד צריך לברר כראוי, ולהקפיד מאוד שלא לטלטל במקום שאינו ראוי.

התמודדות עם שתי בעיות

באופן כללי ניתן לציין שאנו מתמודדים כעת עם שתי בעיות שלא הורגלו בהם. א. התופעה החדשה שמתרבה בציבור, שצריכים לנסוע לנפש פעם או פעמיים בשנה, וממילא פוגשים בשאלות קשות של כשרות עירובים בישובים דתיים ואפילו פחות מזה. והבעיה הקשה במיוחד בישיבות וקבוצות שנמצאים בהרבה מבנים נפרדים, באופן שמחייב אותם לטלטל מהחדרים הפרטיים עד לחדר האוכל. ב. אנשים שחושבים שכל מה שמותר במרכז בני ברק, ובשכונות עזרת תורה בירושלים, לאחר השקעה של עשרות אלפי שקלים, ועשרות שעות של התמסרות, חייב להיות גם בכל מקום בארץ שיש עשרה משפחות אברכים, מכרמיאל וצפת ונצרת עילית, ועד ישובי הדרום בכל קצוות הארץ, ובלי להשקיע אפילו עשר אלף אהד.

ההתמודדות שיש לנו כנגדם, היא ג"כ בשני מסלולים א. להחזיר ולהשריש שצריך להבין את דיני העירובין, להבין את המצוקה הקשה, שכשרות רדודה ללא משיג מוסמך, מגיעה למצב פסול ממש, שגם לילדים אסור לטלטל שם. היסוד הזה ברור לנו לגבי כשרות מאכלים, וצריך להשריש אותו גם בכשרות העירובים. וממילא לדעת שאם נוסעים למקומות שלא קיבלו אישור מוסמך מטעם המומחים המוסמכים, הרי זה על דעת שלא מטלטלים. וקבוצות וישיבות צריכים לדאוג שיהיו בתוך מתחם מוקף כהלכה, לבדוק את המתחם, ולא לטלטל מחוץ למתחם. ב. מוקד העירוב נערך לעזור ולסייע בהקמת העירובים עם השקעה נכונה, ולהדריך ולעזור על הצורך שהציבור יצטרף בהבנת הדרישה להשקעה הטובה והחשובה. אין ספק שכל אברך מבין, שמוטל עליו להשקיע בשביל שמירת שבת שלו ושל אשתו, ואפילו של ילדיו אשר חינוכם מוטל עליו.

שני מקומות נוספים הוכשרו בשבוע זה

בשבוע זה עבדו במוקד העירוב להכשיר עוד מקומות נופש, גם במקומות שאינם מגודרים בפני עצמם. ובס"ד נמצאו עוד שני מקומות שאפשר לקבוצות להיות בהם בשבתות. באחד אפשר לטלטל רק בין המבנים, עד ביהמ"ד וחדר האוכל. ובמקום השני אפשר לטלטל בכל הישוב, לאחר שנבדק כל ההיקף, הבנוי על גדר בטיחות טובה.

יש לציין שבשני המקומות יש צורך בתיקון מסוים, לעשות צורת הפתח במקום אחד או שנים, ולשם כך יש לקבל הדרכה מותאמת לכל מקום, ולהיערך מראש לעשייתם. אלא שלפי תנאי המקום, והסכמת האחראי, הרי זה דבר קל יחסית, וביחס להשקעה של התארגנות קבוצתית, זו השקעה קלה.

פירצות הפוסלות מצויות אפילו בגדר ביטחון

במהלך בדיקת גדר הבטיחות של הישוב, אמר הרב המקומי שיש גדר טובה לכל הישוב, אבל כאשר התחלנו לשאול במפורט אם אין שום פירצה, הוא החל לפקפק בדבריו ואמר שיש קטע מסוים שסומכים על תל המתלקט, ויש צורות הפתח. הדברים האלו מולמדים, שגם כאשר שואלים על העירוב, ואומרים שיש גדר בטיחות, זה לא מספיק. כי תשובה כוללת אינה מדויקת. בעירוב צריך שהכל הכל יהיה טוב, מאה אחוז ממש. ולכן צריך לחקור ולדרוש היטב, ע"י מי שמכיר את הנושא.

כמו כן גם על הקטע המגודר, אי אפשר לסמוך בעצימת עיניים למרות שמדובר בישוב המוקף מסיבה בטחונית. מוקד העירוב אמר לאותה ישיבה, שאי אפשר לסמוך על ההיקף ללא בדיקת

מומחה, והיא נתנה תקציב שמישהו יסע למקום במיוחד, ויבדוק את כל ההיקף ביסודיות. הבודק הגיע ועבר על הגדר, ומצא בה שלש פירצות. הפירצות היו אמנם קטנות, בערך כחצי מטר, אלא ששניים מתוכם היו פירצה בקרן זווית, ובקרן זווית כותב השו"ע (סי' שס"א ס"ב) שאפילו פירצה קטנה של ד טפחים, פוסלת את ההיקף, כיון שלא מועיל בזה שהעמוד מרובה.

גדר דין פירצה בקרן זווית

הגדרת המושג קרן זווית הוא, פירצה בפניה, שחסר בגדר משני הצדדים (כגון מזרח וצפון). באופן שאם נמשיך את אחת הגדרות (לדוגמה צד מזרח) בקו ישר, היא לא תפגוש בגדר השניה (צד צפון). וכתב החו"א, שאפילו הפרש קטן, ג"כ פוסל. ובספרי זמנינו כתבו ע"פ דברי החו"א (סי' קי"א סק"ה) שלפ"ז אפשר שגם כאשר מדובר בפירצה באמצע צד אחד (כגון באמצע צד מזרח), אלא שהגדרות שמשני צידי הפירצה, אינם מכוונים זה כנגד זה, דהיינו שאם נמשיך צד אחד בקו ישר הוא לא יפגוש בהמשך הגדר שכנגדו, הרי זה כמו פירצה בקרן זווית, וכן ההלכה שמורים כיום בעירובים.

הבודקים עברו ביסודיות לאורך הגדר, והנה במקום אחד הם רואים פירצה שסגרו אותה בצורה מאולתרת. היה שם תושב שמגדל מעט צאן, ועשה לו חוה קטנה מחוץ לגדר המושב, עם כלב שמירה צמוד. וכדי לצאת לשם הוא פתח לו פתח, וסגר עם גדר אחרת. רוב הפירצה הוא סגר כראוי, לגובה מטר, אבל קטע קטן של חצי מטר, היה נמוך משיעור י" טפחים, וכיון שהגדר החדשה שהוא סגר, לא היתה באותו קו, אלא יותר בחוץ, נוצר פירצה קטנה בקרן זווית.

מקום נוסף, שעשו חיבור בין גדר הישנה של המושב, לגדר החדשה, והחיבור לא היה חזק, ואחד התושבים ניצל את המקום לפתוח לו פתח לצאת אל ההרים. במקרה זה הפירצה היתה ממש בפניה, ויתכן שהיא פוסלת לכל השיטות. הבודקים שעברו על הגדר, כמעט דילגו עליה, הם ראו מהכביש שיש להם ספק קטן אם הגדר שלימה, התבוננו ועמדו להמשיך הלאה, אבל אחד אמר לשני שכדאי בכל זאת להתקרב ולבדוק מקרוב, ודוקא שם גילו פירצה בעייתית ממש. הבודקים סגרו מיד את הפירצות בציוד שהביאו עימם מראש, ואמרו לר"מ מאותה ישיבה, שמלבד התועלת שלהם, הם זכו גם לתקן לישוב כולו.

קשירת חוט העירוב לברזל קטן בצידי גג המבנה

בישוב השני, לאחר שבדקו את ההיקף הכללי של הישוב, נגשו לבדוק את ההיקף של הישיבה בפני עצמה, וגילו בה דברים מוזעזעים. אחד החוטים של העירוב היה קשור לברזל קטן, שהוצמד לביתן של שומר. הבודק אמר לאברך המתנדב, לאחר שהספקנו בדרך להסביר ולהבין כמה הלכות בעירוב, כמה סיבות אתה יכול לומר שהעירוב הזה פסול.

וביחד הם החלו לחשוב ולמנות את ההלכות. א. החוט קשור לברזל מן הצד. ב. הברזל אינו כשר להיות עמוד, כיון שהוא לא מגיע עד הקרקע, אלא מחובר בגובה, וכל שהוא למעלה מג' טפחים מהקרקע, הוא פסול, כדין מחיצה תלויה (ע"פ שו"ע סי' שס"ג ס"י).

ג. החוט עובר מעל מבנה שהוא רשות היחיד. ד. אף אם החוט היה מעל הברזל, הוא בודאי מתנדנד ברוח ברמה שיוצא מבין העמודים, כיון שהעמוד כ"כ דק (ברוח ס"מ אחד בלבד). הם לא סיימו למנות את כל ההלכות, וכבר הבחינו בפסול הבא בחוט של צורת הפתח הסמוכה, החוט היה קשור למבנה, בלי שום עמוד ושום לחי מתחתיו.

אוי לנו שכך נראה עירוב של מוסד של שומרי תורה ומצוות, כה גדול חוסר המודעות, ויהי רצון שתמלא הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים. ועד אז, אנחנו נקפיד עלינו ועל בני משפחותינו, לברר ולהזהר שלא להיכשל בטלטול במקומות כאלו.

חוט העירוב קשור לברזל מעל הביתן

חוט העירוב קשור למבנה בלי עמוד או לחי

פירצה מגדחת הביטחון בישוב, לאחר שתוקן ע"י המוקד

**ניתן לתרום בכל רחבי הארץ
במכשירים של "גדרים פלוס"
וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323
או במכשירים של "קהילות", וכן בטל: 073-2757-008
עבור: "מוקד העירוב" בני ברק**

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
קו מידע הלכתי ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים
03-7630585